

УДК 378.14:[37.011.31:004]

Н.С.Павлова¹, І.С.Войтович¹

¹Рівненський державний гуманітарний університет

²Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ

У статті розкрито актуальність та сутність особистісно орієнтованого навчання при вивченні фахових дисциплін, описано добір організаційних форм навчання при вивченні фахових дисциплін з метою формування професійних компетентностей у майбутніх вчителів інформатики.

Ключові слова: особистість студента; особистісно орієнтований підхід; організаційні форми навчання; професійні компетентності вчителя інформатики.

Постановка проблеми. Реформування освітньої системи вносить зміни у процес підготовки майбутніх фахівців, зокрема від випускників педагогічних університетів сучасне суспільство вимагає не лише теоретичних знань, але й високого рівня практичної підготовки, творчої самореалізації, здатності швидко адаптуватися до умов професійної діяльності, котрі безперервно зазнають змін.

Це спонукає викладачів активно залучати студентів до навчального процесу, розвитку у них здатності до високої професійної майстерності, самостійного прийняття рішень, перенесення здобутих знань чи способів дій на виконання нестандартних завдань. Відбувається удосконалення процесу професійної підготовки студентів у педагогічному університеті шляхом застосування тих організаційних форм навчання, використання яких спрямоване не тільки на запам'ятовування готових знань та формування умінь й навичок, але й на набуття особистісних новоутворень та на розвиток індивідуальних здібностей майбутніх фахівців.

Для цього процес навчання у педагогічних університетах при вивченні фахових дисциплін повинен бути особистісно орієнтованим, спрямованим на формування у майбутніх фахівців професійних компетентностей.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблему особистісно орієнтованого навчання досліджували Ю.К. Бабанський, І.Д. Бех, Д.Б. Богоявленська, Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, Д.Б. Ельконін, І.Я. Лернер, С.Л. Рубінштейн, В.В. Сериков, Н.Ф. Тализіна, А.В. Хуторський, І.С. Якиманська та ін. Аналогічні зарубіжні дослідження здійснювались такими вченими, як Е. Еріксон, А. Маслоу, К. Роджерс. Серед теоретичних концепцій, які відповідають сучасним потребам суспільства можна виділити психолого-дидактичну концепцію І.С. Якиманської та дидактичну модель особистісно орієнтованої освіти В.В. Серикова. Питання підготовки майбутніх вчителів інформатики до професійної діяльності в різний час досліджували В.Ю. Биков, М.І. Жалдак [4], В.І. Ключко, М.П. Лапчик, Н.В. Морзе, С.А. Раков, Ю.С. Рамський, С.О. Семеріков [8], Є.М. Смірнова-Трибульська, Ю.В. Триус, Г.Ю. Цибко та ін.

Доцільне та педагогічно виважене впровадження сучасних інформаційних технологій у вивчення всіх без винятку дисциплін дозволяє значною мірою задіяти їхній потенціал для посилення прикладної спрямованості навчання, розкриття творчого потенціалу студентів та викладачів у відповідності до їх нахилів, запитів і здібностей. Підтвердження цієї думки знаходимо у дослідженнях М.І. Жалдака: при використанні ІКТ у навчальному процесі мова не повинна йти лише про вивчення певного навчального матеріалу, а перш за все про всебічний і гармонійний розвиток особистості студентів, їх творчих здібностей [4].

Аналіз досліджень і публікацій свідчить, що проблема орієнтації навчання на особистість студента при вивченні фахових дисциплін недостатньо висвітлена науковцями, методистами, педагогами-практиками.

Виклад основного матеріалу. Інформатизація суспільства формує нові вимоги до системи вищої освіти, спонукає до:

- розкриття, збереження і розвитку індивідуальних здібностей студентів, притаманного кожному індивідууму унікального поєднання особистісних якостей;
- розвитку у студентів пізнавальних інтересів, формування прагнень до самовдосконалення та самореалізації;

– підвищення якості фахової підготовки студентів.

Тобто, «домінуючим в освіті є формування особистісних характеристик майбутнього фахівця» [8, с.42]. «Особистість – певне поєднання психічних властивостей: спрямованості (потреби, мотиви, інтереси, світогляд, переконання тощо), рис темпераменту й характеру, здібностей, особливостей психічних процесів» [3, с.243].

В особистісному підході реалізоване послідовне ставлення викладача до студентів як до самосвідомого відповідального суб'єкта власного розвитку. Особистісно орієнтоване навчання будується у формі співпраці викладача й студентів, коли вони потрапляють у рівноправні умови: студент має змогу виявити самостійність думки, незалежність, здатність до вибору власної позиції [6, с.13]. Але потрібно відзначити, що за таких умов в основу навчання доцільно взяти «не модель особистості, а модель особистісно стверджуючої ситуації вільного життєпрояву індивідуума», тому «цілі освіти повинні відображати не лише соціальні функції, але й різноманіття людського буття» [9, с.51].

Основною метою особистісно орієнтованої технології при вивченні фахових дисциплін є підтримка індивідуальності студентів, їхньої здатності до саморозвитку та самооцінювання, навчання через співпрацю всіх суб'єктів освітнього процесу, використання креативних інформаційно-комунікаційних технологій. Серед суттєвих ознак особистісно орієнтованого підходу в педагогічному університеті виділимо наступні:

- суб'єкт-суб'єктне гуманне співробітництво всіх учасників освітнього процесу;
- єдність мотиваційного, змістового та процесуального компонентів;
- діагностично-стимуляційний спосіб організації навчального пізнання студентів;
- діяльнісно-комунікативна активність студентів;
- проектування викладачем індивідуальних досягнень студентів при вивченні фахових дисциплін;
- врахування у змісті, методиках, системі оцінювання діапазону особистісних потреб і можливостей студентів у набутті професійних компетентностей.

Особистісно орієнтований підхід спонукає викладачів до створення таких умов навчання, у яких студенти знаходяться не в ролі спостерігачів чи репродуктивних виконавців, а є повноправними учасниками навчального процесу, авторами індивідуальних траєкторій базової фахової підготовки. Щоб при вивченні фахових дисциплін встановити взаємну співпрацю та підтримувати її на різних етапах спільної діяльності викладачам необхідно створити спеціальне навчальне середовище, зокрема:

- вивчити психолого-фізіологічні характеристики студентів та врахувати їх при управлінні навчально-пізнавальною діяльністю;
- визначити конкретні види діяльності, які ефективно сприяють досягненню мети підготовки фахівця;
- дібрати навчальні відомості, розробити відповідний дидактичний матеріал, який варіює вид і форму подання навчального матеріалу, завдання професійного змісту;
- виділити форми діалогу для спілкування із студентами;
- описати форми контролю за особистісним розвитком студентів;
- посилити практичне спрямування навчальних занять тощо.

Потрібно зазначити, що цілі розвитку особистості майбутнього фахівця потребують змін і в доборі змісту навчання. У процесі вивчення фахових дисциплін викладачам необхідно звернути увагу не лише на засвоєння певного обсягу навчальних відомостей, заучування окремих способів дій, а на процес формування фундаментальних знань. Тобто, зміст навчання повинен бути не лише об'єктом оволодіння, але й засобом розвитку студентів. Важливо, щоб студенти при цьому займали активну позицію, оскільки знання можуть бути вироблені тільки самим суб'єктом внаслідок його власної активності [5, с.6].

Актуальними у вирішенні цих завдань є положення Л.С.Виготського про «зону найближчого розвитку» та «зону актуального розвитку» [2, с.260-265]. Зона найближчого розвитку студента – це відстань між фактичним рівнем розвитку, що визначається його здатністю до самостійного розв'язування задач і проблем, та рівнем потенційно можливого розвитку, визначеного здатностями до розв'язування задач під керівництвом педагога (методичні інструкції, покрокові підказки тощо).

З метою визначення індивідуальних якостей та здібностей студентів, їх готовності до вивчення фахових дисциплін, що є важливим засобом підготовки студентів до майбутньої

професійної діяльності, доцільно використати спеціально розроблені різнорівневі завдання з фахових дисциплін, анкети і тести з педагогіки та психології. У діагностиці важливе місце відводимо рефлексивній діяльності студентів, під час якої вони самооцінюють навчальні досягнення та зміни в творчих здібностях, перевизначають цілі подальшої роботи, коректують власну траєкторію навчання. Аналіз результатів дає можливість отримати дані про зону актуального розвитку студентів, тобто наявний рівень розвитку психічних функцій, який сформувався у них внаслідок певної діяльності.

При створенні навчального середовища для вивчення фахових дисциплін викладачам доцільно дотримуватися психолого-педагогічних умов організації навчального процесу, низки дидактичних принципів: науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою, відповідності змісту професійної діяльності тощо.

Важливе значення в процесі підготовки вчителів інформатики до фахової діяльності відіграє компетентнісний підхід, на основі якого у студентів повинні бути сформовані загальні та професійні компетентності. Використання інформаційних та комунікаційних технологій практично у всіх сферах діяльності людини зумовлює виділення у професійних компетентностях фахівця компетентності з інформаційних і комунікаційних технологій. Ці компетентності передбачають здатність студента орієнтуватись в інформаційному просторі, володіти знаннями з інформатики та інформаційних технологій, розуміти принципи функціонування та використання ІКТ, оперувати інформаційними ресурсами відповідно до потреб ринку праці. Набуття студентами ІКТ-компетентностей може відбутися за таких психолого-педагогічних умов:

- забезпечення діяльнісного та особистісного орієнтованого підходів у формуванні готовності майбутніх вчителів до застосування ІКТ у фаховій діяльності;
- здобування знань щодо доцільного використання інформаційних і комунікаційних технологій в навчанні та повсякденному житті, побудови інформаційних моделей та їх дослідження за допомогою засобів ІКТ, формування умінь та навичок роботи в інформаційно-комунікаційному середовищі.

Компетентнісний підхід та особистісно орієнтована технологія навчання при фаховій підготовці студентів зумовлюють перехід від накопичування визначених знань, умінь та навичок до формування й розвитку здатності практично діяти, самостійно приймати рішення, успішно діяти у ситуаціях професійної діяльності. При цьому відбувається трансформація змісту освіти, перетворення його з моделі, що існує для «всіх» студентів, на суб'єктивні надбання кожного окремого студента. Такий перехід забезпечується реалізацією низки дидактичних вимог до змісту навчального процесу, зокрема:

- вивчення особистісних інтересів, прагнень студентів щодо організації і здійснення процесу їхньої професійної підготовки;
- дібрані навчальні відомості спрямовані не тільки на розширення обсягу знань, структурування, інтегрування, узагальнення предметного матеріалу, але й на перетворення особистісного досвіду кожного студента;
- формування у студентів позитивної мотивації до процесу набуття професійних компетентностей;
- стимулювання студентів до самоосвіти, саморозвитку, самооцінювання;
- надання студентам можливості самостійно обирати й використовувати найбільш значущі для них способи опрацювання навчальних відомостей;
- оцінювання не тільки здобутих знань, але й осмислене оперування ними при розв'язуванні нестандартних завдань, здатність використовувати їх при здобуванні нових знань.

Поєднання «принципу активного включення усіх студентів у навчальний процес» з формою і темпом подання навчальних відомостей, обсягом порцій наукових повідомлень та «зоною актуального розвитку» студентів робить можливим перехід до особистісно орієнтованого навчання, яке вносить зміни у способи діяльності не тільки майбутніх фахівців, але й викладачів. Саме тому на навчальних заняттях з дисципліни «Шкільний курс інформатики з методикою викладання» нами були впроваджені у практику особистісно орієнтовані організаційні форми роботи зі студентами, наприклад (табл.1):

- проблемні лекції (нові знання лектор розкриває у процесі розв'язування суперечливих завдань і залучає студентів до «співлекторства»; студент не просто опрацьовує навчальні відомості, а переживає їх розуміння та засвоєння як власне відкриття нових знань; але,

враховуючи специфіку даної дисципліни, варто зазначити, що не завжди є потреба в проблемному обговоренні навчальних відомостей),

- лекції-прес-конференції (основою є метод запитань-відповідей; викладачу важливо передбачити основні запитання студентів, змоделювати варіанти власних відповідей на них, продумати приклади та додаткові аргументи; такий тип лекції доцільно використовувати для узагальнення й систематизації значного за обсягом навчального матеріалу).

Таблиця 1

Особистісно орієнтовані організаційні форми роботи зі студентами

Структура лекції	Дії викладача для активізації навчальної діяльності студентів
мотивація діяльності студентів	пояснення значущості теми; звернення уваги на практичний аспект та міжпредметні зв'язки; формулювання проблемного завдання;
оголошення теми, плану, очікуваних результатів, знайомство із списком рекомендованої літератури	обов'язковий запис теми, плану лекції студентами; формулювання очікуваних результатів після завершення вивчення теми; пояснення тематики практичних занять стосовно даної теми; опис можливих форм контролю;
постановка запитань, проблемних завдань, на яких буде зосереджено увагу лектора	формулювання питань і завдань, на яких студенти мають зосередити увагу під час лекції; виділення основних понять теми;
пояснення основних питань лекції з формулюванням висновків до кожного з них	пояснення матеріалу із встановленням зв'язку між теорією та практикою; формулювання висновків до кожного питання лекції, формулювання запитань студентами до лектора;
узагальнення знань, підбиття загальних висновків	складання узагальнюючих таблиць, схем, усне формулювання висновків;
результати засвоєння знань	повернення до основних понять та очікуваних результатів, залучення студентів до рефлексії власної діяльності; спонукання студентів до подальшого самостійного вивчення питань, що розглядаються.

Тематика проблемних лекцій з методики навчання інформатики:

„Засоби навчання. Організація навчального процесу в умовах комп'ютерного кабінету.

Фізичні параметри сучасних засобів навчання”,

„Реалізація індивідуального та диференційованого навчання інформатики. Профільна диференціація. Інформатика в різних галузях: математиці, фізиці, хімії, біології, географії, історії, економіці, фізичній культурі, образотворчому і музичному мистецтві”

„Методика вивчення теми „Інформація та інформаційні процеси». Методика формування поняття інформаційної системи””,

„Методичні рекомендації до вивчення основ алгоритмізації. Прикладні задачі з математики, фізики, хімії, біології”,

„Методика вивчення теми „Табличні величини”. Приклади таблиць у математиці, фізиці, хімії”,

„Інтегральні мікросхеми, технології виготовлення інтегральних мікросхем”,

„Історія розвитку ЕОМ та комунікаційних мереж”

Тематика прес-конференцій з методики навчання інформатики:

„Специфіка уроку інформатики. Позакласна робота з інформатики”

„Психолого-дидактичний аналіз помилок учнів, шляхи їх попередження і усунення.

Оцінювання навчальних досягнень з інформатики”

„Методика навчання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій: фізичні принципи функціонування апаратної частини ІКТ””,

„Методика навчання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій: принципи побудови прикладних програмних засобів””,

„Комп'ютерні мережі. Фізичні принципи функціонування комп'ютерних мереж””,

„Методика вивчення теми „Глобальна мережа Internet””,

„Методика вивчення теми „Програма. Мова програмування””,

„Бездротовий зв'язок: супутниковий, мобільний, теле і радіо, bluetooth”

„Застосування мультимедійного обладнання”,
„Правила техніки безпеки у комп'ютерному класі”.

Позитивно впливає на розвиток у студентів особистісних якостей продуктивне середовище пізнання, яке не регламентує їхню практичну діяльність, а створює комфортні умови для нових ідей, творчості. Для цього на практичних заняттях, на яких майбутні вчителі поглиблюють знання, формують професійну компетентність забезпечували:

- 1) проведення лабораторних занять з використанням інтерактивних технологій (організація роботи студентів у малих групах та парах; ситуативне моделювання при розігруванні конкретних практичних ситуацій; включення дискусійного компонента на етапах обговорення способів розв'язування чи результатів виконання роботи), що підвищує професійний інтерес студентів до педагогічного спілкування, фахової діяльності, саморозвитку. Тематика лабораторних занять, на яких доцільно використати інтерактивні технології: «Використання індуктивних та дедуктивних міркувань при вивченні поняття «інформація» та інформаційних процесів», «Активізація розумової діяльності учнів при вивченні змістової лінії «Основи комп'ютерної графіки»», «Застосування ідей проблемного навчання при вивченні змістової лінії «Інформаційні технології у навчанні»).
- 2) проведення практичних занять у формі діалогу (навчальна діяльність здійснюється за участю викладача, студентів та учнів загальноосвітніх закладів, які запрошуються на практичну роботу); такий тип взаємодії допомагає студентам краще зрозуміти психологічні особливості дітей, сприяє нестандартним рішенням. Тематика практичних занять, на які варто запросити учнів: «Методи активного навчання як засіб розвитку мислення учнів на уроках інформатики», «Формування в учнів рефлексії власної діяльності при вивченні прикладного програмного забезпечення загального призначення», «Особливості проведення практичних робіт при вивченні теми «Комп'ютерні презентації та публікації», «Оцінювання навчальних досягнень учнів»);
- 3) надання індивідуальних та групових консультацій (усунення недоліків та прогалин у знаннях студентів, поглиблення та розширення знань студентів, надання їм допомоги в організації самостійної роботи, що значно активізує навчально-пізнавальну діяльність студентів);
- 4) складання індивідуальної карти особистісного розвитку студента, індивідуальної корекційної програми навчання з опорою на систему професійних компетентностей.

Доцільно відзначити ефективне використання студентами при вивченні методики навчання інформатики проектної технології, яка орієнтована на їхню самостійну діяльність – індивідуальну, парну, групову. В основу методу проектів покладено розвиток творчих і пізнавальних здібностей студентів, їх уміння мислити критично, самостійно конструювати власні знання, генерувати нові ідеї, швидко орієнтуватися в інформаційному просторі. Застосування проектної технології в освітньому процесі вимагає від викладача серйозної підготовчої роботи, оскільки розробка проектів орієнтована на учіння студентів через їхню інтерактивну діяльність з урахуванням індивідуальних особливостей.

Схема технології проектного навчання передбачає наступні етапи навчально-пізнавальної діяльності студентів:

- 1) підготовчий (самостійне визначення проблеми та теми проекту, виділення завдань, конкретизація мети проекту);
- 2) дослідницький (визначення структури проекту, методів аналізу даних, програмних і технічних засобів їх представлення, добір форми подання відомостей, планування часу подання проміжних результатів);
- 3) дослідницький (пошук відомостей, спостереження; вирішення проміжних завдань, відокремлення теоретичних описів від практики);
- 4) аналітичний (аналіз зібраних відомостей та їх систематизація відповідно до мети проекту; формулювання попередніх висновків);
- 5) консультаційний (обговорення з викладачем робочої версії проекту; усунення недоліків, внесення уточнень);
- 6) захист (наочне подання проекту з використанням мультимедійних засобів, захист проекту перед студентською та учнівською аудиторіями; оцінювання рівня виконання проекту (рефлексія)).

При доборі тематики проектів корисно віддзеркалювати міжпредметні зв'язки, які потребують від студентів інтегрування знань та умінь з різних дисциплін. Студентам пропонували у проектах описати навчальний процес при вивченні певної теми шкільного курсу інформатики,

самостійно підібрати матеріал, визначити структуру та зміст діяльності учнів, створити приклади учнівських робіт, розробити методичні і дидактичні матеріали для учнів. Від студентів варто вимагати реалізовувати у проектах різновекторну модельованість навчального матеріалу, що є важливим інноваційним чинником особистісно орієнтованого підходу, сутність якого полягає в поданні одного і того ж матеріалу моделями різного виду [7, с.121]. При розробці студентами методичних і дидактичних матеріалів особлива увага повинна приділятися не лише прогнозуванню навчальних цілей та очікуваних результатів, але й опису дій учнів з урахуванням їхніх вікових особливостей та добору системи завдань, оскільки так можна навчити студентів формулювати відповіді на найбільш важливі для діяльності вчителя запитання: що роблять учні, для чого учні це роблять. Ефективність такої роботи підсилюється за умови активного використання Інтернет-ресурсів для пошуку відомостей та оцінювання їх вірогідності, актуальності.

Універсальне використання студентами базових знань, їх різноманітне представлення в різних ситуаціях проекту сприяє поєднанню теоретичної та практичної готовності майбутніх вчителів до здійснення педагогічної діяльності.

Як показала практика, використання на лекційних та практичних заняттях вищезгаданих організаційних форм навчання змінює виконавчу, репродуктивну діяльність студентів на творчі, пошуково-дослідницькі дії на основі фундаментальних знань на всіх етапах навчально-пізнавальної діяльності. Застосування засобів навчання нового покоління сприяє інтеграції кращих сторін індивідуальної та фронтальної форм навчання, розвитку у студентів здібності до самостійної пізнавальної активності та створенню передумов для формування індивідуальної траєкторії навчання.

Але потрібно зазначити, що ефективність навчання з опорою на особистісно орієнтований підхід залежить від викладача, зокрема, від його професійних знань та особистісних якостей, від світоглядних переконань та працьовитості. Сучасний викладач педагогічного університету повинен:

- орієнтуватися в інтенсивному потоці повідомлень, що стосуються відповідної предметної галузі й суміжних галузей;
- уміти створювати й постійно розвивати навчальне середовище з фахових дисциплін;
- володіти різноманітними педагогічними технологіями та надавати їм особистісно розвивальну спрямованість;
- бути готовим і відкритим до інновацій, вміти педагогічно доцільно застосовувати інноваційні педагогічні технології;
- дати можливість студенту уявити себе на місці вчителя інформатики у школі, або викладача у ВНЗ.

Адже часто буває так, що, прийшовши в школу, молодий педагог виявляє, що він не готовий до виконання своїх професійних обов'язків, ІКТ-компетентності не сформовані, мотивація не розвинена.

Розроблені та впроваджені нами форми індивідуальної, групової та колективної роботи сприяють ознайомленню майбутніх учителів інформатики із перспективними завданнями, що стоять перед ними (табл. 2).

Таблиця 2.

Перспективні завдання вчителя інформатики та їх розв'язання.

Перспективні завдання вчителя інформатики	Навчально-практична діяльність у ЗОШ та ВНЗ	Способи розв'язання
Підібрати комп'ютери для комп'ютерного класу чи предметного кабінету	робота у налаштованому комп'ютерному класі в ролі учня, студента, вчителя-практиканта	ситуаційні завдання зі „зламаною технікою”, підбір конфігурації ПК за заданими характеристиками чи вимогами, робота лаборантом комп'ютерного класу, системним адміністратором комп'ютерного клубу
Підбір додаткового (периферійного) обладнання: – сканери, принтери, БФП;	спостереження за роботою;	порівняння характеристик

– мультимедійного обладнання; – мережене і комунікаційне обладнання.	використання на захистах кваліфікаційних робіт (4, 5 курс), конференціях; використання локальних і глобальних ресурсів на підключених до мережі ПК	периферійних пристроїв, порівняння результатів їх роботи; вивчення принципів роботи в спецкурсах, випробування обладнання; вивчення способів підключення до глобальних мереж, вивчення засобів комунікацій
Формування і адміністрування комп'ютерної мережі класу, школи	робота в режимі користувача з обмеженими правами	вивчення основ адміністрування (дистанційні курси УЦДО), робота лаборантом комп'ютерного класу, системним адміністратором комп'ютерного клубу
Підбір і робота з ОС і ПЗ	ОС і ПЗ встановлене, один спосіб виконання завдань	вивчення юридичних питань застосування ліцензійних ОС і ПЗ (в курсі „Інтелектуальна власність”), побудова структурно–логічних схем виконання певних завдань
Програмування і web–програмування	вивчення основ алгоритмізації і програмування, дипломне проектування	практичне застосування отриманих знань і сформованих умінь, виконання дипломних проектів на замовлення
Навчання різновікових категорій: учні, колеги–вчителі, слухачі комп'ютерних курсів	робота в одновікових групах	робота на комп'ютерних курсах, зміна ролі „вчитель–учень”, „вчитель–студент”, „викладач–студент”, „викладач–вчитель”, „учень–студент”
Оцінювання навчальних досягнень	– оцінюють лише його, під час практики (в ролі вчителя) оцінювання здійснюють недостатньо – ведеться звичайний журнал – оцінювання суб'єктивне (оцінка вчителя чи викладача не співпадає із самооцінкою)	вивчення критеріїв оцінювання, розроблення навчальних різнорівневих завдань формування і використання електронного журналу, статистична обробка результатів навчання розвиток саморефлексії шляхом пробного тестування, формування само– і взаємооцінки у групах

Висновки. Модернізація сучасної освіти через впровадження особистісно орієнтованої технології навчання при вивченні фахових дисциплін є багатогранною проблемою.

Побудова навчального процесу з опорою на особистісно орієнтований підхід дає змогу студентам проявити індивідуальність, реалізувати потенційні можливості, спонукає їх до критичного мислення, самовдосконалення та професійного зростання. Особистісно орієнтоване навчання будується на принципі варіативності; вибір змісту і організаційних форм навчального процесу повинен здійснюватися викладачем з урахуванням мети розвитку студентів та їх індивідуальних особливостей.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Подальші дослідження доцільно спрямувати на уточнення умов для самоаналізу студентів щодо готовності до професійної діяльності та самооцінювання професійних компетентностей при особистісно орієнтованому підході. Подальшого розв'язку потребують питання щодо розробки спеціальних комплексів дидактичних засобів та методичних вказівок з фахових дисциплін особистісно орієнтованого спрямування.

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. допомога / І.Д. Бех. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
2. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский ; [ред. В.В. Давыдов]. – М.: Педагогика, 1991. – 480 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.
4. Жалдак М.І. Педагогічний потенціал комп'ютерно-орієнтованих систем навчання математики / М.І. Жалдак // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003. – Вип. 7. – С. 3–16.
5. Машбиц Е.И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения / Е.И. Машбиц. – М. : Педагогика, 1988. – 191 с.
6. Нові технології навчання: Наук.-метод.збірник / В.О.Зайчук, О.Я.Савченко, О.І.Ляшенко, А.М.Федяєва та ін. – К.: НМЦВО, 2001. – Вип.31. – 222 с.
7. Педагогіка вищої школи : підручник / [В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, І.С. Волошук та ін.]; за ред. В.Г. Кременя, В.П. Андрущенко, В.І. Лугового. – К.: Педагогічна думка. – 2009. – 255 с.
8. Семеріков С.О. Фундаменталізація навчання інформативних дисциплін у вищій школі: Монографія / Науковий редактор академік АПН України, д.пед.н., проф. М.І.Жалдак. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2009. – 340 с.
9. Сериков В.В. Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем. – М.: Издательская корпорация «Логос», 1999. –272 с.